

Fridegård bland sina förfäder

Om *Soldathustrun*

Jan Fridegård fortsätter i höst med *Soldathustrun* (W&W) den svit av historiska romaner han påbörjade förra året. Som material har han utnyttjat sina egna förfäders liv och leverne under gustaviansk tid och tidigt 1800-tal. *Soldathustrun*, den manhaftiga Margareta Hansson, var Fridegårds farfars farmor. Soldatyrket har varit vanligt i slakten, något som säkert påverkade den unge Fridegårds beslut att ta värvning som hästgardist.

Margareta har i den här delen hunnit gifta sig och får ännu ett barn vid sidan om äktenskapet. Det är åter den gåtfulle polacken som är framme. Polacken är Fridegårds eget bidrag till släktrönikan, en romantisk mystifikation som inte är särskilt nödvändig eller lyckad.

Trots allt är det inte heller den här gången Margareta som står i centrum för intresset. Fridegård är mest intresserad av hennes far, en variant av den ständigt återkommande fridegårdska fadersgestalten, till en del kanske också ett självporträtt. Med all sin trygghet, kärvhet och bundna värme är han lätt att känna igen från tidigare böcker. Ändå är han nog den enda av bokens figurer som lever med en smula eget liv. Mot slutet, när han som slagrörd gubbe kryper omkring och rensar tistlar i rågåkern, får han t.o.m. en viss resning, ett stänk av monumentalitet.

Men sådana ljuspunkter är det ganska ont om i denna bok. Fridegård har svårt att få fason på de människor han inte kan identifiera med sig själv. Det blir beklämmande torftigt, schematiskt och okänsligt för det mesta. Betecknande nog lyckas det bättre med massscenerna i episoden om den undergörande källan. Det blir ett par suggestiva glimtar av masshysteri och primitiv folktro. Där kan man åter känna något av lejonklon från den fornnordiska romansviten.

Man kan nog inte komma ifrån att Fridegårds senare böcker förräder en viss torftighet och utarmning. Den forna känsligheten röjer sig bara glimtvis, i enstaka naturvinjetter och drag av ömhet människor emellan. Det är som han med åren skulle få allt svårare att acceptera och yppa den vekhet han ändå är mäktig i sina bästa stunder. Känslösheten är inget för enkelt folk, tycks han mena. Hans anfäder var inte folk som bar hjärtat på tungan. Men därför behöver ju inte diktaren förfalla till samma karghet. Det har börjat bli lågt till tak i Fridegårds värld.

Man skulle önska att Fridegård kunde komma ifrån sin lite skamset karaktärliga attityd inför känslorna och de andliga upplevelsernas värld. Han borde försöka ta till heders den sida av sitt väsende som ändå givit de bästa resultaten. Den för honom framkomligaste vägen går nog inåt det egna jaget. Han har knappast den människokunskap som den stora utåtriktade epiken kräver. Därom vittnar inte minst hans senaste böcker.

Dessa önskemål av en läsare begär inte det orimliga. Det gäller mindre att lägga sig till med nya egenskaper än att bejaka sådana som redan finns, ehuru undertryckta, medvetet förkvävda. Ännu i hans senaste roman kan det lysa till försagda glimtar av den kärva ömhet som präglade hans bästa böcker.